

Q. D. B. V.

DE

RELIGIONE
LUTHERANA,

DISQUISITIO POLITICA,

Amplissimæ in Inclyta Leucorea Fa-
cultatis Philosophicæ Indultu,

PRÆSIDE

M. ANDREA DAV. CAROLO,

Calvâ-Virtenbergico,

RESPONDENTE

ADAMO CASPARO Bauer/

Hetstadiâ-Saxone.

publico Eruditorum examini submissa

Die XII. Decembr. An. M. DC. LXXXV.

Hor. antem. in Aud. Minori

WITTENBERGÆ,

Imprimebat JOHANNES WILCKIUS.

Nobilibus, Amplissimis, Consultissimo, Prudentis-
mis, Spectatissimis

VIRIS

11 DN. GEORGIO BANZIANO/

Celeberrinae Electoralis Torgæ Consuli per prolixam an-
norum seriem præclarissimè merito:

DN. CHRISTIANO BANZIANO/

Jcto, & Inclytæ Universitatis Tubingensis Syndico Gravis-
simo singulariq; dexteritate conspicuo:

DN. ÆGIDIO BESHM/ Ocelli

Wirtenbergici, Stutgardia, Senatori fide & prudentiâ
nulli secundo:

DN. JOH: CUNRADO HAUS/

Pharmacopœo Tubingensi peritissimo, & Civi Acade-
mico integerrimo:

Patronis, Fautoribus & Affinibus suis
quàm maximè honorandis

Tumultuariam hanc Opellam

sacram,

Affectûsq; sui devotionem pariter ac sinceritatem
commendatam

esse cupit

PRÆSES

M. ANDREAS DAVID CAROLUS.

Religio considerata in genere & in specie.

¹
² **R**eligio ¶ est ratio colendi Deum. Hæc ¶ basis Reip.
 & fulcrum est. Deum enim qui reverentur, ejus Vi-
 cario quoque, Magistratui, obedientiam exhibent.
 Religione autem sublata, obsequium, justitia, fides, jusju-
³ randum, honestas, virtus omnis exulabit. E ¶ quatuor Re-
 ligionum generibus Politicæ convenientissimus est *Chri-*
stianismus. Hic enim verum veri Dei cultum docet, sin-
 ceram erga Deum & proximum charitatem exigit, illiba-
 tam erga Superiores obedientiam sanctioremq; totius vi-
⁴ tæ honestatem urget. *Paganismus* ¶ vicissim per Poly-
 theismum ad Atheismum deducendo, *Judaismus* Leges
 Mosaicas sinistrè interpretando, *Mubammedismus* vo-
 luptatibus atq; tyrannidi indulgendo, omnes tres indignā
 de DEO opinionem ingenerando, & veram virtutem,
 pietatem, conscientiaq; curam negligendo, tam felicem,
⁵ ut Religio Christiana, Remp. reddere nescit. Utut ¶ au-
 tem Sacram Religioni Christianæ & non violandam pu-
 rissima Sanctitas Majestatem conciliet, contigit ei tamen,
 quod Philosophiæ, apud Boëthium propterea l. i. de Con-
 sol. Phil. prof. 3. conquerenti: *Nonne apud veteres quo-*
que, ante nostri Platonis aetatem, magnum sæpè certamen cum
stultitia temeritate certavimus? eodemq; superstite, Præce-
ptor ejus Socrates injusta victoriam mortis me adstante pro-
meruit? Cujus hereditatem cum deinceps Epicureum vul-
gus, ac Stoicum, cateriq; pro sua quisq; parte raptum ire moli-
rentur, meq; reclamantem renitentemq;, velut in partem
præda, traherent, vestem, quam meis texueram manibus, dis-
⁶ *sciderunt, abreptisq; ab ea panniculis, totam me sibi cessisse*
credentes, abiere. Inde ¶ tot in Orbe Christiano Hæreses,
 qua-

quarum plerasq; Anabaptisticam præsertim, Quakeranam, Socinianam, Arminianam &c. in Rerump. perniciosam gra Tari & everisionem, tum ab aliis ostensum, tum à certissima rerum magistra edoctum habemus. In † S. R. J. 7 per Instrum. Pac. Osnabrugo-Monast. tribus Religionis Christianæ formis exercitium publicum constat, Catholica, Reformatæ, & Lutherana. *Illæ* †, Papistica potius seu 8 Pontificia vocanda, quo jure Catholicismum sibi vendicet, hætenus nemo à partium studio remotus assequi potuit: *Istæ*, ob apprehensam Joh. Calvinii doctrinam, Calviniana aliàs citra injuriam appellata, hodie à severiori Reformatione denominari amat: *Hæc* à Justitiâ, quam homo juxta Evangelium per fidem obtinet, Evangelica etiam rectè dicta, à D. Lutheri (ut Israëlitica & Apostolica ab Israëlis & Apostolorum) confessione & ministerio nomen *Αγκυρικόν* mutuatur. De † hac *Lutherana Religione* 9 jam *Questio* est, non equidem heri demum nata, hodie tamen quàm maximè multis in Aulis agitari solita: *An intersit Reip.* (vel ut absolutè, vel ut determinatè ad S. R. I. ejusq; Provincias & Civitates, consideratur) *Principum item, aliarumq; Personarum Illustrium, eam ab illis non assumi, neq; etiam tolerari, assumptam autem vel toleratam repudiari, supprimi, extirpari?*

CAP. II.

*De Relig. Luth. Antonii Fabri, Ungersdorffl
&c. pronunciata.*

Romanæ † advocati Curia, tantæ negotiò gravitatis 10
ipsis commissò, variâ adversus Lutheranam Religionem lite experiuntur, *Antonius Faber*, Senatûs in Sabaudia Supremi Præses, cum illâ in *Cod. suo Fabriano, l. 1. Tit. 1.*
de

de Sum. Trin. & Fid. Cathol. complurium Ecclesiasticè di-
ctarum Hæresium ream egisset, contra eandem cit. Tit. e-
tiam ex capite Hæresium, quas vocat, Politicarum, seu, ut
Ad. Contz. l. 5. Pol. c. 22. loquitur, in Remp. peccantium,
perrecturus: Jam, inquit, tempus esset, ut huic tractationi,
quæ me longius traxit, quàm putàram, sinem imponerem vel
ipso tadio tam horrendæ narrationis; nisi me viderem reli-
gione boni publici teneri, ut aperiam, sed paucis, si potero,
quantam perniciem rebus Christianorum Civilibus minen-
tur & adstruant ingenia nostrorum Novatorum, ne dubita-
re quisquam possit, non minùs in Politicis, quàm in Ecclesia-
sticis hæreticos illos esse: Id vero facile fiet propositis aliquot
ipsorum propositionibus, quas perinde tuentur illi mordicus,
 11 *ac si essent articuli fidei. Recenset † deinde ipsas, quas tan-*
quam politico-hæreticas sibi refutandas sumit, proposi-
tiones, quarum 2. 3. 6. & 7. ma, cum ἡμῶν, huc spectant;
reliquæ enim, Calvino, inter quem quidem & Lutherum
parum distare arbitratur, exprobratæ, nos non moran-
 12 *tur. Reprehendit † autem in Luthero, & consequenter*
Lutherana, quam in iudicium vocat, Religione (1) prop. 2.
Peccatorum exæquationem. Authore Luthero Respons.
ad art. Wormatiæ damnat. propos. 13. & 14. Circumstan-
tiarum omnium, quæ peccata aggravare communi omnium
hominum sensu & opinione creduntur, nullam penitus esse
distinctionem; nec magis peccare illum, qui incestum cum fi-
lia vel sorore, quàm qui cum vidua extranea, vel cum mere-
trice commiserit; nec eum, qui Patrem, aut Matrem, aut
 13 *Principem, quàm qui inimicum occiderit. (2) † prop. 3. cum*
Serario, Bellarmino, Gretsero ap. B. Dannh. Mem. Thaum.
Luth. c. 12. p. 73. Expeditionum adversus Turcas suscipien-
darum dissuasionem. Juxta Lutherum in assertione artic.
per

per Leonem X. damnator. (T. 2. Witt. L. p. 110. b.) *adversus*
Turcas preliari esse repugnare Deo visitanti nostras iniqui-
tates per illos. (3.) † prop. 6. cum Contzenio l. c. Antino. 14
miae introductionem. Ad mentem Lutheri T. 2. (Witt. L.)
in respons. ad articulos, quos Magistri nostri excerpserant
(p. 172. b.) nullam Remp. legibus feliciter administrari.
(4.) † prop. 7. *Justitiae Civilis prohibitionem. Dicere Lu-* 15
therum Comm. in cap. 2. ad Galat. T. 5. (Witt. L.) p. 304.
Nihil conscientiae cum Lege, operibus, & terrena justitia, cum
in politica obedientia legis severissime exigatur, ibi nihil scia-
tur de Evangelio, de conscientia, gratia, remissione peccato-
rum, caelesti justitia, de Christo, sed tantum de Moyse, lege &
operibus. Deniq; † (5.) impudentem de Principibus o- 16
pinionem. Vocari Reges omnes & Principes à Luthero
Robustos Venatores, quando pronunciare non vereatur:
Nimum honoris est & gloria, dicere, Papatum esse robustam
venationem Romani Episcopi. Nam id exempli Nembroth
omnibus quoq; Principatibus prophanis convenit, quibus ta-
men nos Deus vult subdi, honorare, benedicere & pro eis ora-
re. De Nimrodo autem quid sentiret, in Coment. ad Gen.
explicare, ubi moneat, Tyrannos omnes & Principes robu-
stos esse Venatores, non quòd feras, sed quòd homines perse-
quantur, addendo: Hic postea generalis titulus fuit omnium
Tyrannorum & Principum. Hisce † ita conquisitis, & non 17
sine vehementia prolatis, Anton. Faber, Lutheranismum
stultum, iniquum, perniciosum, & ad totam Remp. Chri-
stianam perdendam accommodatum esse, plus simplici
vice pronunciat. Personatus † Christophorus Ungers- 18
dorffius in Gratulatione Germanica ad Status Austria Pro-
vinciales Evangelicos de impetrata Confess. Aug. & c. Ed. 2.
part. 1. c. 8. pag. 74. cum Bzevio T. 19. A. 1522. S. 55. pag. 482.
Cor.

*Cornelio à Lap. Comm. in 1. Pet. 2, 13. & prolixo admodum
Contzen. l. 9. Pol. c. 17. & 18. ex Lutherana ortam Religione
queritur Motuum Bellorumq; multiplicationem, & Lu-
therum adducit fatentem T. 8. Witt. G. in explic. Hoseæ
fol. 304. pacatiorem fuisse Germaniam ante Reformatio-
nis tempora, multòq; feliciorem. Illustribus † dein-
de Familiis & Personis respiciendam proponit tenui-
orem, ad quam per Lutheranismum redigantur, Status
conditionem: Liebe Lutherische Fürsten/inquit, Graf-
fen/Herrn und Adel/weil ihrs ja für Augen sehet/das
ihr bey der Lutherischen Religion kein Gedeihen fin-
det / und letztlich euren Stand nicht mehr werdt füh-
ren können/ (welches denn euer Luther zuvor prophe-
ceyete Tomo 2. Germ. Jen. zu End des Buchs wider den
falschgenandten Stand der Geistlichen fol. 126. b. §. 2.
Wie wollen wir den der Sachen thun/
(sprechen Fürsten/ Herrn und Adel/weñ wir nach Lu-
thers Evangelii wachsen und uns mehren / und viel
Kinder haben / und sollen sie dennoch nit auf Stiff
und Klöster bringen?) die Güter leyden nicht
gleiche Theilung (denn sonst dörffts dar-
zu kommen / das ein Fürst jährlich nicht mehr / als
tausend Gulden Einkommen hätte / und gestickte/wo
nit durchleuchte/Hosen tragen müßte &c. Unde, †
& Reip. & Familiarum Ill. jugulum à Lutherana Religione
peti, concludit. Idem † cum eo quoad posterius argumen-
tum movet *Illustris ille*, ex quo Sev. de Monzambano l.
de statu Imp. Germ. c. 8. §. 8. Colonia Agr. sequentia se
audivisse ait: *Mirari subit recentium Doctorum simplici-
tatem,**

tatem, quòd suadere nostratibus non erubescant, relicta sua
conditione, & ejuratis tantis opibus ad ipsorum partes
transire, ut ibi vile vulgus sint, cum fame acriter luctaturi.
Cui tamen cætera longè aliud, ac Fabro, Ungersdorffio 22
& sociis, de Religione Luth. videtur. Ita enim l.c. In Lu-
theranorum Religione nihil licuit animadvertere, quod principis
Doctrina Civilis repugnaret. Potestas circa Sacra Principibus af-
serta; opes Sacerdotum ad tenuitatem magno Reip. bono redacta;
plebi inculcatum, ut Magistratus tanquam DEI vicem in terris ge-
rentes vereri meminissent; deniq; bonorum operum summa officio
boni viri definita. Neque displicet inania quædam ceremoniarum,
& aliquem publici cultus apparatus, relicta, divertendis simplici-
rum animis, quorum captum nude pietatis meditatio ferè superat.
Jam mysteria Religionis uti non ad portentose superstitionis horro-
rem adornata; ita decorum videtur, abs humani subtilitate ingeni-
tantum impetrare sapientiam & potentiam divinam, ut sublimius
quiddam ab hæc præstari posse credatur, quàm quò isti penetrare
concessum. Quin ipsa crassities, quam nonnulli exagitant, ad inge-
nuitatis opinionem conciliandam facit. Hinc uti nulla Religio de
Principibus Germania melius mereri poterat; ita in universum Mo-
narchico Statui vix ulla magis idonea videtur.

CAP. III.

*Doctrina Religionis Luth. ipsa, quatenus Poli-
tiam attingit.*

Sed tamen examinemus ipsam, quæ in forum protracta est, 23
Religionem Lutheranam. Protestatur ea, manifestisq;
documentis probatum dat, se semper per Suos de Politia
& rebus Politicis sensisse, dixisse, scripsisse, non nisi juxta
Codicem S., quem Politia repugnare, ne Adversarii qui-
dem sui asserere audeant. Ne tamen Sacri Textus ob- 24
jiciatur perversio, ad Augustanæ Confessionis articulum
16. ejusq; Apologiam, nec non scripta Doctorum suorum

B

publi-

publica provocat, plus quàm sufficienter evincentia, quòd
ex Lutherana Divini Verbi interpretatione 1. Evange-
lium non aboleat Politias: 2. Inter Regnum Christi spi-
rituale & Regnum Civile realis detur distinctio, non ta-
men contraria oppositio: 3. Potestas Politica sit ordina-
tionis Divinæ: 4. Jus Principum eminens in Vicariatu
Dei fundetur: 5. Leges Politicæ obligent in Conscien-
tia: 6. Competens Rectorib. Rerump. potestas quoad
directionem externam se in Sacras etiam Res & Personas
extendat: 7. Magistratus Ordini Ecclesiastico neque di-
rectè, neque indirectè, subordinetur: 8. Subditi pro Ma-
gistratu preces ad Deum fundere, eiq; vectigalia, tributa
&c. exsolvere teneantur: 9. Subditi venerationem &
obedientiam Magistratui, heterodoxo etiam ac infideli,
imò & Tyrannico, illibatam debeant, usque ad aras:
10. Sed neque Majestati ad diversam invitòs adigere Reli-
gionem volenti ulla vi resistere sine DEI offensione pos-
sint: 11. Ipsa vicissim Religio vi & armis propaganda non
sit: 12. Concretivè tamen acceptam, quatenus est in sub-
jectis, injuriarum & defensionis capacibus, urgente sum-
mâ & inevitabili necessitate defendi à Principe, Juri non
repugnet: 13. Neque Ecclesiæ, neque ejus Ministris, quo-
cunq; nomine veniant, jura Majestatis, vel Jurisdictionis
etiam civilis, competere queant: 14. Ecclesiæ Ministri ne-
gotiis & consultationib9 merè Politicis immiscere se non
debeant: 15. Fides hæreticis quoque & infidelibus servan-
da sit: 16. Omni fraude, æquivocatione, reservatione
mentali dolosâ &c. conscientia lædatur: 17. Pacem &
concordiam omni studio colere oporteat: 18. Salvâ ta-
men Conscientiâ, observatis observandis, bella Princeps
gerere possit: 19. Scelera quædam & Crimina capitale
etiam

etiam supplicium exposcant: 20. Tum Principi & Magistratui, tum Consiliariis, tum Subditis vera Pietas & infucata Dei reverentia curæ cordiq; esse debeat. &c.

CAP. IV.

*Objectorum Criminum & Incommodorum
declinatio.*

His ita simplici studio in Solis mensa positus, adversus 25
Objectorum sibi criminum invidiam & incommodorum Religio Lutherana, dudum jam, ut lupus turbatæ culpam aquæ in agnum transferre soleat, edocta, utitur
(I.) *Justâ Retorsione.* Cum nempe constet, ad Catholicismi Pontificii placita juxta summam Majestatem Politicam eminere potestatem quoque Ecclesiasticam, annulam illam & ab ista nullo modo dependentem, imò superiorem eâ, ditionibus insuper atque potentiâ formidandum in modum stipatam: Evecto subreptitiè Sacrorum Præsidi tot ubiqve arces esse, quot monasteria & templa; tot in Urbibus præsidia, quot Monachorum greges: Principis imperium à Clericis, utpote extraneo simpliciter obstructis, non agnosci: Ab infinitis otio devotorum examnibus fruges consumi, terræque medullam: A Sacerrimis hominum per innumera pecuniæ aucupia stupendam opum vim conquiri, unde tamen oneri Reip. levando, incumbente etiam necessitatis casu, sine singulari Præsulis Tyberini indultu, ne minimum quidem cedat: Scriptoria Romana, Legato Veneto *Relat. de Notab. Aula Rom. Alexandri VII. ed. A. 1663. pag. 77.* fatente, infernales esse voragines, quæ si facultates aliorum semel absorpserint, nullius spem redemptionis relinquant: Per auricularem

confessionem & religiosum, quod vocant, Conscientiarum Illustrum moderamen in omnia Principum arcana penetrari: Pro re natâ pacta rescindi & conventiones, fide subditos & juramento solvi, erepta legitimis Dominis Dominia in alios transferri, Principes ac Civitates prædæ quorumlibet exponi; quales turbar. tempestates apertè seper fulminare solus occasionis defectus vetet: Per Inquisitionis minùs Apostolicæ rigorem multarum provinciarum commerciis, ut per Indices Expurgatorios communi rei literariæ, vim fieri: Neqvissimis homuncionibus asy-
26 in monasteriis templisq; patere: *Inspecie*, † per Dispensationes Papales peccata non exæqvare modò, verùm ab omni etiam reatu libera pronounciari, novâ imò metamorphosi in Bona, quæ æternæ præmium vitæ mereantur; Opera transformari; quod ex historiis de Incestu, Regicidio, Parricidio &c. nimis manifestum sit: Ad expeditiones *Sacras* Principes, quò vires eorum & curæ, Sanctæ aliàs Sedi negotium forsan exhibituræ, frangantur ac distrahantur, omnemq; in eventum pingvius Romæ lucrum accedat, instigari: Legum Civilium Authoritati in quàm plurimis à Jure Canonico præjudicari: In contractibus & Juramentis, nullâ conscientia ratione habitâ, æquivocationibus mentalibusq; reservationibus cum evidenti Justitiæ opprobrio ludi: Principibus à servorum servo plus quàm servile obedientia jugum imponi, in servitutis autem impatientes ad necem usque sæviri: A Sanctissimo Patre bella non seri tantùm, sed & geri: Familias & Personas Illustres maximâ bonorum suorum parte, si non totâ substantiâ, per varias artes exui; cum exutis pro lubitu agi, ita ut illis plerumq; quidem in Sacra familia de sua suorumve Majorum aut Necessariorum munificentia (ne vi-
va,

va, quæ ad consimile pietatis studium irritent alios, exempla desint) aliquem per vitæ dies fructum capere indulgeatur; si tamen diversum placuerit, in extremâ eisdem egestate deserere non pudeat, quemadmodum Imp. Henricum IV., magnifici, quod Spiram ornat, Templi fundatorem, lachrymis etiam à beneficiario, Spirensi Episcopo, *præbendam* obtinere non potuisse, ap. *Hennig. de Summ. Imp. potest. circ. Sacr. c. 7. p. 668.* Helmoldus testetur; cæterum, ut maximè lautioribus Personæ (vel Familiæ etiam) Illustri fortunis blandiatur Papatus, non aliò tamen id animo fieri, quàm quò Barbari Tovoupinaumbaltii captivos impinguant, scil. ut deglutiant delicatius. Hæc † & ejusmodi plurima cum, uti dictum, satis con- 27
stent; petit Lutherana Religio, ut sagaciores Papalis Monarchiæ Ministri ea cum Reip. salute, nec non Illustrium commodo Familiarum prius concilient, quàm ipsam ceu iniquam, perniciosam, totiqve Reip. Christianæ perdendæ accommodatam traducant. (II.) † *Directâ propul-* 28
sione. I. Dolosum esse Actorem, *Ant. Fabrum* Ictum; minimum notissimæ oblitum Legis, nempe 24. ff. de ll. *Inci-*
vile est, nisi totâ lege (orationis strue) *perspectâ, unâ aliquâ*
particulâ ejus propositâ, judicare, vel respondere. Nam † 29
i) productas ex Lutheri *Responsione Extemporaria*, A. 1521. consignatâ, propositiones facie in ipso Textu (T. 2. Jen. L. p. 417. b.) aliâ comparere; hæc enim esse concepta Lutheri verba: *Circumstantias peccatorum cum matribus, filiabus, sororibus, affinibus, quacunq; die, loco, quibusvis cum personis, & quicquid externum est, æqualia esse, & penitus contemnenda: Apud Christianos unam tantum esse circumstantiam, quæ est, peccasse fratrem.* Loqui autem Lutherum, ut evidenter ex contextu pateat, non nisi habito ad

607b-

*confessionem & absolutionem respectu ; quò nim., quàm
vana sit peccatorum Taxa cum omnibus Satisfactionib.*
30 *Canonicis, ostendat. 2) † Luthero, ut ex ejus T. 4. Jen. G.
p. 431. manifestum, non de ipsis Christianorum bellis ad-
versus Turcas suscipiendis vel susceptis, verùm de modo,
quo istis ea temporibus geri solebant, sermonem esse. Sub-
dolò enim Papæ instinctu & auspiciis Cleri minus auspi-
catis, nec tam ad Divinum auxilium, quàm humana præ-
sidia respiciendo, animò prætereà magis hostem per arma
reprimendi, quàm evocantia hostem peccata per pœni-
tentiam removendi, præliatos t. t. fuisse Christianos.
Hunc itaq; belligerandi modum à Theologico, neque in-
tempestivo, Lutheri Zelo approbari non potuisse; ipsas
autem justas, & quæ convenienti quoque modo adversus
Turcas adornantur, expeditiones, tantum abesse, ut Lu-
therus dissuaserit, ut illarum potiùs curam inter præci-
puas officii Imperatorii partes retulerit, & Christianis ad
eas sese adplicaturis calcar addiderit. v. T. 4. Jen. G. pag.
31 439. 472. Hinc † propulsantibus immanem Turcarum,
vim Cæsaribus nunquam Lutheranorum, ad proprii e-
tiam sanguinis profusionem, ipsius imò vitæ jacturam,
pugnantium fortissimè, Principum suppetias defuisse, ceu
Historiæ testetur fides, & res in Turcico, quod adhuc dum
ardet, bello gestæ, malevolis frustrâ tacentibus, id cla-
32 ment. 3) † Exulante Dei timore, quò assertio Lutheri
maximè respiciat, utiqve nullam Remp. legibus feliciter
administrari. Neq; enim, ipsum Bodinum l. 6. c. 1. fateri,
*sperandum, ut Legibus ullis, aut poenarum metu, qui Numi-
nis metum omnem abiecerunt, à facinorosa vita deterrean-
tur, quia Legum metus non scelera, sed licentiam comprimit;
cùm innumerabiles & olim fuerint, & hodie sint, qui tamen-*
fi ab*

si ab edictis Pratorum & Principum Legib. non desciscant, nequissimi-
mè tamen vivunt. 4) † *Justitiam politicam & legalem*, cum omnib. 33
bonis, cujuscunq; nominis, operibus, à Luthero prorsus non pro-
hiberi, verùm urgeri potiùs, ut non licitam tantùm, sed & ut ne-
cessariam; in negotio autem Justificationis coram Deo ob ratio-
nes, quas ibi stringat, Theologicas non admitti. 5) † *Qui ante* 34
Lutherum de Principib. & Magistratu scripserit reverentiùs, nemi-
nem fuisse; (*Vid. modò T. VI. Jen. G. p. 8. sqq.*) neq; parum ipsos
Romano-Catholicæ Religionis Principes ei debere; quòd enim
non publicè pro bovibus habeantur & arietibus (*conf. Bellarm.
cont. Barclaj. c. 31. ap. Hennig. l. c. cap. 5. p. 369.*) Lutheranae meritò
Reformationi gratum esse ferendum. *Robustorum* † prædicatum 35
Venatorum quod attineat, verba ex Comm. in Gen. (c. 10.) allega-
ta ita legi: *Hic igitur titulus* (Nimrod) *addendus erat* (NB) *impio-
rum Principum titulis & pingendus in ipsorum insignibus, sicut Mo-
ses facit, qui ab hoc dicit natum Proverbium, Quasi dicat, hic
postea generalis titulus fuit omnium Tyrannorum & Principum,
Hujus enim exemplum secuti, non solum invaserunt Respublicas &
Regna, ut auferent dignitatem & potentiam suam, sed etiam usur-
parunt jus in Ecclesiam.* II. † *Ungersdorffium* &c. probando suc- 36
cumbere. Loqui Lutherum de ætate Reformationem proximè
antegressa; prioribus enim seculis, ut *Aventin. l. 5 & 7.* aliiq; fidem
faciant, motus multò plures Germaniam afflixisse. Neque † ta- 37
men *seditionis* ullius aut *belli* causam vel aliquà saltem veri specie
in Lutherum devolvi posse, ut qui *de vitanda seditione* libellum
auro contra pretiosum (*v. T. 2. Jen. G. p. 58.*) conscripserit, & acri-
ori stylò Rusticorum furori non constanter minùs ac animosè
restiterit. *v. T. 3. Jen. G. p. 108. 113. 121. sqq.* *Quandò* † autem Lu- 38
theranae Reformationis occasione turbæ fuerint subnatæ, acci-
dens id fuisse, ipsorum adversantium, veri detectione irritatorum,
intemperiei jure imputandum. Ex † parte Lutheranorum si quid 39
vitii quorundam perversitas ingeniorum admiscuerit, ut pauco-
rum omnes damnet noxa, vel probis, quod molita sit improbitas,
præjudicet, æquum non esse; ad doctrinam potiùs praxinq; com-
munem ut respiciatur, convenire. Porro † neque *Familiis*, neque 40
Personis, Illustrib. apud Lutheranos deesse, quò & attritionem &
ignominiosam cum fame luctam evitent. *Familiis* jus *Primo-
geni-*

geniturae & honesta postgenitis assignata Appanagia; *Personis*
nobiliores pacis & belli artes; *utrisq;* magnum illud vectigal,
Parfimoniam, ac vani declinationem luxus, rem atque decus citra
41 turpem sacri sputi linctum conciliare, servare, augere. Quod t
ipsum oculatiori cujusvis judicio relinquens Lutherana Religio,
III. admirandam putat inani junctam metui admirationem *Illu-*
stris apud Monzambanum *Viri*, cujus ceteroquin pronunciatum
in principalibus, quae huc spectant, momentis veritati respondere
lubens agnoscit; praeterquam quod non Monarchico magis, quam
alii quoque servanti Remp. Statui accommodatam se profitetur,
cum in nulla Reip. forma quae tali vel minimum movere unquam
42 aut mutare gestiat. De t definita autem boni viri officio bono-
rum Operum summam, simpliciorum animos divertentibus cere-
moniarum inanibus, decoram humani ingenii circa Religionis my-
steria submissione, faciente ad ingenuitatis opinionem concilian-
dam crassitie, quae sunt addita, ut & alia, non nullam desiderantia
43 explicationem, DNN. Theologis committit expendenda. (III) t
Inimicorum confessione se quidem tueri quoque vellet, uti omni-
no posset, sed chartae angustiam prohibetur.

44 **C**AUSA t sic pro instituti ratione utrinque perorata, nos *Judicis*
partes nobis non sumimus. Judicet cujusque; Viri boni, pru-
dentis, cordati, a praedjudiciis liberi, Conscientia. Judicet Christia-
nus, cujus tranquillitatem res concernit, Orbis. Judicet, si qua e-
45 rit, Posteritas! Tu t interim, *Humanissime Lector*, si in tam ar-
duo, cujus recessus non unam tantum facem & viaticum satis o-
pulentum requirunt, negotio ad expectationem Tuam non perti-
gimus, veniam decenter petitam benevolus indulgebis, illud ad-
huc, si patiare, *monendus*, nos Disquisitione hac ne utique Reli-
gionis rectitudinem ad commodi Politici normam exigere; quae
sanè ratione quid efficerentur tandem homines, quam Mammo-
nae servi ventrisque; mancipia? Sed breviter tantum, *quod vera Re-*
ligio Reip. & Familis Ill. non sit perniciofa, ostensum ire. DEUS
Ecclesiam Suam tuto semper & ubique; hospitio uti, & Poli-
tiam efficaci tam sanctae hospitis benedictione
frui clementer jubeat!

FINIS.

99 A 69 12

ULB Halle 3
002 721 678

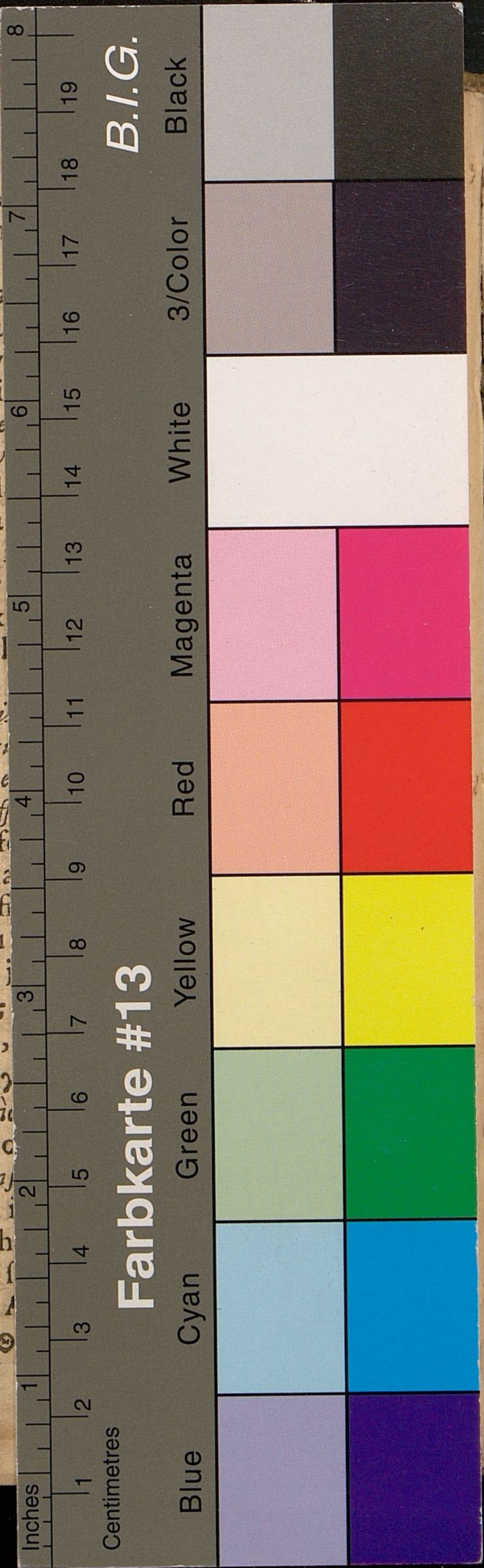
Sb.

VD 17

Recht o. Konv.

75 XV.

Q. D. B. V.
DE
**RELIGIONE
LUTHERANA,**

DISQUISITIO POLITICA,
Amplissimæ in Inclyta Leucorea Fa-
cultatis Philosophicæ Indultu,

PRÆSIDE
M. ANDREA DAV. CAROLO,

Calvâ-Virtenbergico,
RESPONDENTE
ADAMO CASPARO Bauer/
Hetstadiâ-Saxone.

publico Eruditorum examini submissa
Die XII. Decembr. An. M. DC. LXXXV.
Hor. antem. in Aud. Minori

WITTENBERGÆ,
Imprimebat JOHANNES WILCKIUS.

